

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:11

om ledningen av totalförsvarets civila delar (prop. 1984/85:160)

I betänkandet behandlas de förslag som regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Anders Thunborg – har förelagt riksdagen i proposition 1984/85:160. I betänkandet behandlas också motionerna 1984/85:3074–3081, som har väckts med anledning av propositionen.

Sammanfattning

I syfte att förbättra samordningen inom totalförsvaret tillstyrker utskottet enhälligt att den civila delen av totalförsvaret indelas i funktioner med ansvariga myndigheter. Liksom regeringen anser utskottet att ansvaret för funktionen energiförsörjning bör läggas på statens energiverk. Verket bör enligt utskottets mening för sina beredskapsuppgifter få en enhet på byrånivå. Vidare tillstyrks att överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) den 1 juli 1986 ombildas till överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och får vidgade uppgifter när det gäller att samordna de civila beredskapsförberedelserna. Utskottets företrädare för m, c och fp reserverar sig beträffande tidpunkten. De anser att ombildningen bör ske den 1 juli 1987 eftersom det då också bör vara möjligt att bestämma myndighetens uppgifter under kriser och i krig.

- Utskottet anser att riksdagen bör göra särskilda uttalanden i fråga om
- hur ÖCB bör utöva ledning och samordning
 - ställning och resurser för en särskild enhet för beredskapsfrågor inom statens energiverk
 - stödet till kommunernas beredskapsplanläggning i samband med ombildningen från ÖEF till ÖCB.

Propositionen

Regeringen har (s. 28) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de av föredragande statsrådet förordade riktlinjerna för ledningen av totalförsvarets civila delar,
2. godkänna att överstyrelsen för ekonomiskt försvar den 1 juli 1986 ombildas till överstyrelsen för civil beredskap enligt de allmänna riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat.

Föredragande statsrådet

Som allmänna utgångspunkter (s. 2–9) behandlar försvarsministern bl. a.

- det moderna kriget
- samhällsutvecklingen och totalförsvaret
- beredskapshänsyn i samhällsplaneringen
- myndigheter inom den civila delen av totalförsvaret
- principer för ledning av verksamhet inom försvarsdepartementets ansvarsområde
- samordning av de civila delarna av totalförsvaret.

Beträffande ledning och samordning av de civila delarna av totalförsvaret (s. 9–11) konstaterar försvarsministern att det finns skäl för en höjd ambition när det gäller samordning både inom totalförsvarets civila del och mellan den civila och militära delen.

Försvarsministerns förslag (s. 11–27) gäller följande:

Funktionsindelning av totalförsvarets civila delar

Central myndighet för ledning och samordning m. m.

- organisation
- samordningsuppgifter i fred
- uppgifter under kriser och i krig
- huvuduppgifter och personal

Ledning på regional och lokal nivå

Genomförandetidpunkt.

Motioner

1984/85:3074 av Stig Gustafsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att riksnämnden för kommunal beredskap skall anknytas till det av regeringen föreslagna statens räddningsverk.

1984/85:3075 av Eric Hägelmark (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att regeringen fritt får utse civilbefälhavare och alltså inte är bunden att välja bland civilområdets landshövdingar,
2. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en översyn i syfte att banta länsstyrelsernas krigsorganisation.

1984/85:3076 av Bengt Kindbom (c) vari yrkas att riksdagen beslutar, därest riksdagen godkänner de i prop. 1984/85:160 förordade riktlinjerna för ledningen av totalförsvarets civila delar och ombildningen av ÖEF till ÖCB, att avslå prop. 1984/85:160 i den del som rör överföring av funktionen energiförsörjning till statens energiverk.

1984/85:3077 av Roland Brännström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ansvar för energiberedskapen.

1984/85:3078 av Bertil Jonasson (c) och Jan Hyttring (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att överstyrelsen för civil beredskap skall lokaliseras till Karlstad, om inrättande av ÖCB blir riksdagens beslut.

1984/85:3079 av Arne Fransson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen med anledning av prop. 1984/85:160 beslutar att överstyrelsen för civil beredskap skall lokaliseras utanför Stockholmsregionen.

1984/85:3080 av Per Petersson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. att ÖCB bör vara ansvarig för funktionen energiförsörjning.
2. att ÖCB:s samordning bör inriktas på sätt som i motionen anförts.
3. att underlag för ÖCB:s uppgifter och organisation i krig bör vara framtaget senast den 1 juli 1987.
4. att såväl freds- som krigsorganisation av ÖCB bör gälla från 1 juli 1987.
5. att förstärkning av CB-kanslierna skall ske fr. o. m. 1 juli 1986.

1984/85:3081 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå proposition 1984/85:160.

Utskottet

I propositionen lämnas förslag om ledningen av de civila delarna av totalförsvaret. Åtgärder föreslås i syfte att förbättra samordningen inom totalförsvaret. Den civila delen av totalförsvaret indelas i funktioner med ansvariga myndigheter. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar ombildas till överstyrelsen för civil beredskap och får vidgade uppgifter när det gäller att samordna de civila beredskapsförberedelserna.

Utskottet ser regeringens förslag i proposition 1984/85:160 i första hand som uttryck för en strävan att ge den civila delen av totalförsvaret bättre förutsättningar för sin viktiga verksamhet. Uppgiften i krig för denna del är enligt 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102 bil. 1. FöU 18, rskr. 374) dels att stödja de samlade försvarsansträngningarna, dels att säkerställa befolkningens och samhällsverksamhetens överlevnad.

Föredragande statsrådet berör i propositionen en rad allmänna utgångspunkter som enligt hans mening talar för att man bör förstärka lednings- och planeringsfunktionerna inom totalförsvarets civila del. Syftet med en sådan förstärkning är främst att effektivare utnyttja de omfattande resurser som disponeras i samhället. *Utskottet* delar i allt väsentligt försvarsministerns syn på dessa frågor och vill här särskilt framhålla vikten av att försvarsaspekter uppmärksammas i samhällsplaneringen (jfr FöU 1981/82:18 s. 13).

Organisatoriska ändringar för en höjd ambition när det gäller samordning inom totalförsvarets civila del och mellan den civila och militära delen kan i och för sig göras på olika sätt. Regeringens förslag bygger på ett utredningsarbete som försvarets rationaliseringsinstitut (FRI) har utfört på regeringens uppdrag.

Förslaget om en indelning av totalförsvarets civila del i funktioner syftar närmast till att fördela ansvaret för beredskapsförberedelserna i fred och för verksamheten under kriser och i krig på nivån närmast under regeringen. Den föreslagna överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) avses vara ett organ som på central nivå samordnar myndigheternas beredskapsförberedelser inom hela den civila delen av totalförsvaret. Ett sådant organ saknas för närvarande. Redan 1960 års försvarsledningsutredning uttalade (SOU 1963:65 s. 104) att avsaknaden av ett sådant organ gör att samordning inom den civila sektorn av totalförsvaret i de högsta och centrala instanserna är mera komplicerad än inom den militära sektorn.

I motion 3081 (c) yrkas avslag på propositionen. Motionärerna uttalar bl. a.

- att erfarenheter av tidigare beslutade förändringar inom de civila delarna av totalförsvaret bör inhämtas och värderas innan ytterligare större förändringar genomförs
- att propositionsförslagen innebär risk för att beredskapsfrågorna kommer att isoleras från övrig verksamhet vid de funktionsansvariga myndigheterna, liksom risk för att kontakten mellan departementet och centrala myndigheter kommer att styras alltför hårt genom ÖCB och försvarsdepartementet
- att det är olämpligt att besluta om en ändrad fredsorganisation innan det finns ett slutligt förslag om krigsuppgifterna för ÖCB
- att "tunga beredskapsmyndigheter" även i planeringssammanhang bör lyda direkt under regeringen.

Utskottet har i det föregående ställt sig bakom försvarsministerns uppfattning att lednings- och planeringsfunktionerna inom totalförsvarets civila del bör stärkas. Ett samordnat uppträdande ger bättre förutsättningar att hävda det civila försvarets intressen. Beredskapsaspekterna har annars många gånger svårt att hävda sig mot ett snävt fredsekonomiskt synsätt, ofta kombinerat med okunnighet om vad försvarsansträngningarna kräver. Enligt utskottets mening är funktionsindelningen och ombildningen av överstyrelsen för ekonomiskt försvar till ÖCB åtgärder som är ägnade att förbättra samordningen inom totalförsvaret och därför bör genomföras. En av fördelarna med att ÖCB inrättas är att försvarsdepartementets samordningsuppgifter kan inriktas mot övergripande frågor. ÖCB avses ansvara för funktionerna civil ledning och samordning, övrig varuförsörjning och kyrklig verksamhet.

En stor del av de invändningar som förs fram i motion 3081 sammanhänger med hur ÖCB fullgör sina samordningsuppgifter. Den frågan tas också upp i motion 3080 (m). Där hävdar motionärerna att riksdagen bör slå fast att de funktionsansvariga myndigheterna har ett eget ansvar för perspektiv- och programplaner och att samordningen främst skall inriktas på att ge gemensamma planeringsförutsättningar.

Enligt propositionen (s. 13) skall en funktionsansvarig myndighet bl. a. ha till uppgift att beträffande funktionen samordna studier samt planering och

budgetering av beredskapsförberedelser. ÖCB skall bl. a. leda och samordna studie- och planeringsverksamheten inom totalförsvarets civila del. Detta bör enligt försvarsministern (s. 23) ske "bl. a. genom att sammanhålla och ge direktiv för planeringen hos berörda funktionsansvariga myndigheter. ÖCB bör för regeringen presentera en samlad perspektivstudie för den civila delen av totalförsvaret."

Beträffande programplanering och anslagsframställningar uttalar försvarsministern (s. 23) följande:

ÖCB bör vidare samordna programplaneringen för totalförsvarets civila delar bl. a. genom att svara för gemensamma planeringsförutsättningar och att se till att myndigheternas förslag är sinsemellan förenliga och väl avvägda. En utgångspunkt för ÖCB:s samordning bör liksom hittills vara regeringens direktiv för programplaneringen. ÖCB bör sammanställa och för regeringen presentera myndigheternas programplanering i en översiktlig form. Varje funktionsansvarig myndighet skall emellertid ha rätt att själv till regeringen lämna in programplaner och göra yrkanden för sin funktion. För funktioner med tunga beredskapsuppgifter, t. ex. civilförsvaret och hälso- och sjukvården m. m., finner jag detta naturligt.

ÖCB bör slutligen yttra sig över myndigheternas anslagsframställningar till den del dessa berör totalförsvaret. Myndigheterna skall dock liksom hittills ta upp totalförsvarsutgifterna i sina ordinarie anslagsframställningar.

Samordningsuppgifterna i fred för ÖCB skall enligt försvarsministern gälla tre områden. Förutom studie- och planeringsverksamheten inom totalförsvarets civila delar, som nyss har berörts genom citat ur propositionen, avses samordningen för det andra gälla inriktningen och planeringen av beredskapsförberedelserna på central nivå inom den civila delen av totalförsvaret inför dess verksamhet under kriser och i krig. Innebörden av denna uppgift beskrivs i propositionen (s. 18–19). För det tredje skall ÖCB svara för beredskapsförberedelserna vad gäller övergripande ledning och samordning av de civila delarna av totalförsvaret under kriser och i krig. Denna uppgift beskrivs på s. 20–21.

Av försvarsministerns redogörelser framgår att ÖCB avses lösa sina samordningsuppgifter i samråd med berörda myndigheter. *Utskottet* tar fasta på detta. Ledning och samordning måste inom totalförsvaret bedrivas på annat sätt inom den civila delen än inom den militära. På grundval av sina uppgifter och sin kompetens samt genom en framsynt och kontaktskapande verksamhet bör ÖCB kunna få en självklar auktoritet inom totalförsvaret. Utskottet förutsätter att myndigheten kan utöva ledning och samordning mera i kraft av sådan auktoritet än med administrativa eller ekonomiska styrmedel. Detta synsätt har samband med behovet av resurser för ÖCB. Utskottet återkommer till denna fråga i det följande.

Liksom försvarsministern vill utskottet särskilt peka på betydelsen av information och utbildning. ÖCB får här viktiga uppgifter, som bör gå att väl förena med en stödande och aktiverande roll inom totalförsvarets civila del.

Av det sagda framgår hur utskottet tänker sig att ÖCB skall utöva ledning och samordning och bli i stånd att hävda det civila totalförsvarets intressen. Övriga funktionsansvariga myndigheter förblir ansvariga för programplanering och budgetering. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört med anledning av propositionen och motion 3080 (m) i denna del.

I motion 3081 (c) hävdas bl. a. att förändringarna enligt proposition 1984/85:160 inte bör genomföras förrän man har fått erfarenhet av tidigare beslutade ändringar inom totalförsvarets civila del. *Utskottet* kan inte dela denna uppfattning. Som framgår av det följande ser utskottet inte heller ett avgörande hinder i att det ännu inte finns underlag för att ta ställning till krigsuppgifterna för ÖCB.

Enligt motion 3080 (m) bör ombildningen till ÖCB ske ett år senare än regeringen föreslår. Motionärerna förutsätter att underlag för beslut om myndighetens uppgifter och organisation i krig kan föreligga före den 1 juli 1987. Statssckreteraren i försvarsdepartementet har infört utskottet uttalat att arbetet med sådant underlag skall ges mycket hög prioritet och att underlag för vissa ställningstaganden torde kunna föreligga våren 1986.

Utskottet anser önskvärt att det redan vid ombildningen finns riktlinjer för krigsuppgifter och krigsorganisation för ÖCB. Övervägande skäl talar enligt utskottets mening för att ombildningen sker den 1 juli 1986 trots att det nu inte finns underlag i dessa frågor eller säker tidsplan för arbetet med sådant underlag. För regeringens förslag talar särskilt att ÖCB har hunnit att bli etablerad när 1987 års försvarsbeslut skall börja genomföras. Yrkandena i motion 3080 om en senare tidpunkt för ombildningen bör avslås.

Utskottet övergår nu till att behandla några frågor som gäller fördelningen av funktionsansvar men också ÖCB:s uppgifter och organisation i fred.

Enligt propositionen bör ansvaret för funktionen energiförsörjning läggas på statens energiverk. Genomförandeuppgifter beträffande anskaffning och lagring m. m. av bränslen och drivmedel läggs däremot på ÖCB, som alltså blir uppdragsmyndighet åt energiverket. Den nuvarande energibyran vid överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) upphör. I stället tillkommer en särskild beredskapsfunktion vid energiverket. Försvarsministern uttalar vidare (s. 17):

Det bör prövas på vilket sätt de uppgifter som nu fullgörs inom ÖEF:s energibyra kan lösas inom energiverket. Personalen vid ÖEF:s energibyra bör erbjudas anställning vid verket. Ansvaret för planläggningsavdelningen för Drivmedelscentralen AB och för bränslenämnden bör föras till statens energiverk. Det bör ankomma på statens energiverk att efter samråd med ÖEF i sin anslagsframställning för budgetåret 1986/87 redovisa förslag till detaljorganisation och genomförande.

I motionerna 3076 (c) och 3080 (m) yrkas att ansvaret för energifunktionen i stället skall läggas på ÖCB. Enligt motion 3076 är beredskapsfrågorna av så speciell karaktär på energiförsörjningens område att de lämpligen inte bör

sammanblandas med övrig verksamhet som statens energiverk bedriver. I motion 3080 hävdas att regeringens förslag innebär en allvarlig splittring och försvagning av kompetens och resurser på området. Motionärerna pekar också på sambandet mellan energiförsörjning och övrig varuförsörjning.

Enligt motion 3077 (s) är det viktigt att statens energiverk som funktionsansvarig får en enhet för beredskapsfrågor på tillräckligt hög nivå. Motionären anser det vara nödvändigt med en beredskapsbyrå vid energiverket, åtminstone under några övergångsår.

Utskottet anser för sin del att övervägande skäl talar för att funktionsansvaret för energiförsörjningen läggs på statens energiverk. En förutsättning är dock att energiverket för denna viktiga del av sin verksamhet tillförs en stark enhet för beredskapsfrågorna (jfr FöU 1979/80:ly). Liksom motionären bakom motion 3077 anser utskottet att denna enhet bör ha ställning som en underenhet på byrånivå (jfr prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 134 och 138, NU 26, rskr. 193). Detta – som kan medföra någon merkostnad – bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett annat förslag i propositionen gäller riksnämnden för kommunal beredskap (RKB). RKB bildades år 1967 och har sedan dess varit administrativt knuten till civilförsvarsstyrelsen. När styrelsen år 1978 omlokalisades till Karlstad flyttades också riksnämndens kansli dit. Enligt förslaget skall riksnämnden ombildas till ett råd för kommunal beredskap (RKB), knutet till ÖCB.

Enligt motion 3074 (s) bör den verksamhet som bedrivs av riksnämnden för kommunal beredskap vara knuten till det av regeringen föreslagna statens räddningsverk i Karlstad (prop. 1984/85:161). Myndighetsanknytningen bör prövas på nytt sedan kommunerna har övertagit ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå, anser motionärerna. "Att under det pågående utbildnings-, övnings- och planläggningsarbetet genomföra en omlokalisering av riksnämndens kanslifunktion kan komma att minska effektiviteten i detta viktiga arbete." De anser det också vara ovisst hur tungt behovet av samordning med övriga delar av ÖCB kommer att väga.

Eftersom den kommunala beredskapen utöver civilförsvaret berör flertalet delar av det civila totalförsvaret finner *utskottet* naturligt att den statliga samordningen därav utövas av ÖCB. Som försvarsministern uttalar (s. 17) blir den kommunala samordningen en viktig uppgift för ÖCB.

Utskottet tillstyrker att riksnämnden för kommunal beredskap ombildas till ett beredskapsråd för information och överläggningar. Rådet bör vara knutet till ÖCB. Tidpunkten den 1 juli 1986 för ombildningen och för överföring av tjänster som nu utnyttjas för riksnämndens kansli är inte idealisk med hänsyn till den planläggning som äger rum i landets kommuner under perioden den 1 januari 1985 – den 1 januari 1987 (prop. 1984/85:49, FöU 5, rskr. 93). Utskottet finner det emellertid inte lämpligt att förorda en annan tidpunkt för organisationsändringen. Genom förrekrutering till ÖCB

eller på annat sätt bör säkerställas att ombildningen inte medför att kommunerna saknar nödvändigt stöd i slutskedet av sitt planeringsarbete. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Beträffande uppgifter och organisation i fred för ÖCB tar utskottet slutligen upp behovet av resurser för myndigheten.

Inriktningen av ÖCB mot bevakning av praktiskt taget all samhällsplanering, mot stödjande, aktiverande och samordnande verksamhet i förhållande till primärkommuner och landsting, försörjningsviktiga företag, trossamfund, kyrkokommunala myndigheter och statliga myndigheter på olika nivåer samt mot information, utbildning och övningsverksamhet ställer speciella krav på myndighetens personella resurser. Den avsedda ambitionshöjningen äventyras om detta inte beaktas. I likhet med försvarsministerns uttalande i fråga om samordningsuppgiften (s. 26) anser utskottet att det mer är personalens kvalitet än antalet personer hos myndigheten som blir avgörande. Den angivna personalramen om 205 årsarbetskrafter bör gälla för organisationsarbetet men kan behöva omprövas när riksdagen under nästa riksmöte tar närmare ställning till resurserna för ÖCB.

Två motioner behandlar lokaliseringen av ÖCB. Enligt motion 3078 (c) bör myndigheten lokaliseras till Karlstad. Enligt motion 3079 (c) bör ÖCB lokaliseras utanför Stockholmsregionen. *Utskottet* anser att myndighetens uppgifter motiverar att denna, liksom överstyrelsen för ekonomiskt försvar, är lokaliserad till Stockholm. Nämnda motioner bör avslås.

Beträffande ledningen av totalförsvarets civila delar på regional nivå föreslås i propositionen att civilbefälhavarnas roll förstärks. Med anknytning härtill yrkas i motion 3080 (m) att riksdagen skall uttala sig för en förstärkning av civilbefälhavarnas kanslier fr. o. m. den 1 juli 1986. Denna fråga har nyligen behandlats av riksdagen (prop. 1984/85:100 bil. 6, FöU 9 s. 89–90, rskr. 258). Utskottet framhöll då starkt önskvärdheten av att ytterligare fem tjänster tillförs civilbefälhavarorganisationen före utgången av försvarsbeslutsperioden 1982/83–1986/87. Som framgår av FöU 1984/85:9 kan det enligt utskottets mening förutsättas att den fortsatta utbyggnaden av civilbefälhavarkanslierna tas upp i budgetarbetet inför budgetåret 1986/87 utan att riksdagen uttalar sig i frågan. Motion 3080 bör inte bifallas i denna del.

Motion 3075 (fp) gäller bl. a. regeringens förordnande av civilbefälhavare. Motionären anser att riksdagen bör ge regeringen möjlighet att till civilbefälhavare utse även annan person än en landshövding inom civilområdet. "Särskilt i civilområden med många län och komplicerade förhållanden vore det en fördel med civilbefälhavare som redan i fred har större möjligheter att delta i planläggningsarbetet än dagens civilbefälhavare, vars mesta tid måste avsättas för uppgifter som landshövding i fred."

Enligt instruktionen (1970:363) för civilbefälhavare utser regeringen för varje civilområde en civilbefälhavare (2 §). Civilbefälhavarorganisationen föreslogs av 1950 års utredning angående länsstyrelsernas krigsorganisation

m. m. 1951 års riksdag (prop. 1951:149, SU 145, rskr. 277) godkände riktlinjer för organisationen. Enligt dessa bör – som utredningen hade förordat – en landshövding utses till civilbefälhavare i varje civilområde.

Försvarsmaktens ledningsutredning 1974 tog bl. a. upp vissa frågor angående den civila ledningsorganisationen på högre regional nivå. Förordnande av civilbefälhavare behandlades i proposition 1979/80:135 (s. 14), varvid föredragande statsrådet anförde följande:

Enligt nuvarande praxis utses en av landshövdingarna inom civilområdet att vara civilbefälhavare.

Ledningsutredningen har övervägt nuvarande förordnandepraxis och funnit den lämplig. Jag delar denna uppfattning och ser i dag inte någon anledning att föreslå någon ändring i nuvarande ordning.

Det kan också i detta sammanhang finnas skäl att peka på vad ledningsutredningen anför, nämligen att det vid övergång till krigsorganisation och i en krigssituation uppstår problem för den länsstyrelse, vars landshövding i krig blir civilbefälhavare på heltid. De problem som ett sådant chefsbyte för med sig är speciellt allvarliga i län som kan förutses bli särskilt utsatta i en krigssituation. Detta bör beaktas när en civilbefälhavare utses.

Riksdagen (FöU 1979/80:15, rskr. 318) godkände de riktlinjer som föredragande statsrådet hade förordat för organisation av totalförsvarets högre regionala ledning m. m. Ett motionsyrkande att riksdagen skulle begära en belysning av frågan om övergång till heltidsanställda civilbefälhavare avsågs (FöU 1979/80:15 s. 5).

Till civilbefälhavare har hittills alltid utsetts en landshövding inom civilområdet. *Utskottet* anser att man inte bör ändra denna praxis. Bl. a. ger den civilbefälhavarinstitutionen tyngd och stadga. Som framgår av det föregående har riksdagen emellertid inte fattat beslut som hindrar regeringen att till civilbefälhavare utse annan lämplig person om det i ett visst fall skulle finnas starka skäl för detta. Motionsyrkandet bör därför avslås.

I motion 3075 (fp) föreslås också att riksdagen skall begära en översyn i syfte att minska länsstyrelsernas krigsorganisation. "Det största felet ligger i den stora och mycket onödiga omorganisering som skall till vid krigsorganiseringen." Enligt vad utskottet har inhämtat finns inom regeringskansliet planer på att ta upp frågor kring länsstyrelsernas krigsorganisation. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte följa motionsförslaget.

I de delar av regeringens förslag som utskottet inte kommenterat särskilt har utskottet inte något att invända.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *avslag på propositionen* att riksdagen avslår motion 1984/85:3081,
2. beträffande *riktlinjer för ledningen av totalförsvarets civila delar* att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
3. beträffande *allmänna riktlinjer för ombildning av överstyrelsen för ekonomiskt försvar till överstyrelsen för civil beredskap*
 - a. att riksdagen godkänner ombildningen,

- b. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1984/85:3080, yrkandena 3 och 4, godkänner att ombildningen sker den 1 juli 1986,
 - c. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1984/85:3076 och 1984/85:3080, yrkande 1, godkänner att ansvaret för funktionen energiförsörjning läggs på statens energiverk,
 - d. att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1984/85:3077 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om ställning och resurser för en särskild enhet för beredskapsfrågor inom statens energiverk,
 - e. att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motion 1984/85:3074 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört angående stödet till kommunerna i samband med ombildningen,
 - f. att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1984/85:3080, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om hur överstyrelsen för civil beredskap bör utöva ledning och samordning,
 - g. att riksdagen i övrigt godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
4. beträffande *övriga frågor*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:3078 om lokalisering av överstyrelsen för civil beredskap till Karlstad,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:3079 om lokalisering av överstyrelsen för civil beredskap utanför Stockholmsregionen,
 - c. att riksdagen avslår motion 1984/85:3080, yrkande 5 om förstärkning budgetåret 1986/87 av civilbefälhavarkanslierna,
 - d. att riksdagen avslår motion 1984/85:3075, yrkande 1 om regeringens förordnande av civilbefälhavare,
 - e. att riksdagen avslår motion 1984/85:3075, yrkande 2 om en översyn av länsstyrelsernas krigsorganisation.

Stockholm den 15 maj 1985

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Karl-Erik Svartberg (s), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Ingvar Björk (s), Iréne Vestlund (s) och Erik Olsson (m).

Reservation

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp) och Erik Olsson (m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 6 börjar "I motion 3081 (c)" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

I motion 3081 (c) hävdas bl. a. att förändringarna enligt proposition 1984/85:160 inte bör genomföras förrän man har fått erfarenhet av tidigare beslutade ändringar inom totalförsvarets civila del. *Utskottet* har förståelse för denna uppfattning. Som framgår av det följande bör omorganisationen i vart fall inte ske förrän det finns underlag för att ta ställning till krigsuppgifterna för ÖCB.

Enligt motion 3080 (m) bör ombildningen till ÖCB ske ett år senare än regeringen föreslår. Motionärerna förutsätter att underlag för beslut om myndighetens uppgifter och organisation i krig kan föreligga före den 1 juli 1987 och yrkar att riksdagen skall begära detta.

Utskottet finner det starkt önskvärt att redan vid ombildningen finns underlag för beslut om krigsuppgifter och krigsorganisation för ÖCB. Övervägande skäl talar enligt utskottets mening för att ombildningen sker den 1 juli 1987. För en senareläggning talar särskilt att omorganisationen annars infaller när bl. a. myndigheterna inom det ekonomiska försvaret är i slutskedet av sitt arbete med underlag för 1987 års försvarsbeslut. Yrkandena i motion 3080 om en senare tidpunkt bör bifallas.

dels att utskottets hemställan i moment 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *allmänna riktlinjer för ombildning av överstyrelsen för ekonomiskt försvar till överstyrelsen för civil beredskap*

b. att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motion 1984/85:3080, yrkandena 3 och 4, beslutar att ombildningen sker den 1 juli 1987.

Särskilda yttranden

1 Omorganisationer inom totalförsvarets civila del

av Gunnar Björk i Gävle (c).

De civila delarna av totalförsvaret är mitt uppe i eller står inför stora förändringar. Taktiken i ändringarna och ändringarnas konsekvenser på olika nivåer är nu sådana att man bör vara återhållsam med beslut om ytterligare förändringar av det slag som föreslås i proposition 1984/85:160. Det är viktigt att hinna tillgodogöra sig erfarenheter av tidigare omorganisationer m. m.

Bland övriga invändningar i motion 3081 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) – redovisade i betänkandet – vill jag särskilt framhålla den brist i propositionen som består i att krigsuppgifterna för den föreslagna myndigheten inte är utredda.

2 Lokaliseringen av överstyrelsen för civil beredskap

av Gunnar Björk i Gävle (c).

Varken försvarets rationaliseringsinstitut eller regeringen har förutsättningslöst prövat möjligheten att lokalisera den nya överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) utanför Stockholmsregionen. Anknytningen till den nuvarande överstyrelsen för ekonomiskt försvar har tydligen gjort att man funnit det självklart att lokalisera ÖCB till Stockholm. I många andra fall har det befunnits lämpligt att lägga statliga myndigheter utanför Stockholmsregionen. Uttalanden som att nya myndigheter är "avknoppningar av annan statlig verksamhet" är helt felaktiga och utgör inte sakliga argument. Jag har alltså stor förståelse för vad som anförs i motion 3079 (c).

I motion 3078 (c) föreslås att ÖCB skall placeras i Karlstad, i anslutning till civilförsvarsstyrelsen (statens räddningsverk). Starka skäl talar för detta. Eftersom utredningsarbetet haft en felaktig inriktning anser jag det nu inte vara möjligt att förorda att ÖCB lokaliseras till Karlstad. Det bör dock för framtiden slås fast att inga nya myndigheter skall lokaliseras till Stockholmsregionen.

3 Civilbefälhavarnas kanslier

av Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp) och Erik Olsson (m).

Beträffande ledningen av totalförsvarets civila delar på regional nivå föreslås i propositionen att civilbefälhavarnas roll förstärks. Med anknytning härtill yrkas i motion 3080 (m) att riksdagen skall uttala sig för en förstärkning av civilbefälhavarnas kanslier fr. o. m. den 1 juli 1986. Denna fråga har nyligen behandlats av riksdagen (prop. 1984/85:100 bil. 6, FöU 9 s. 89-90, rskr. 258). Utskottet framhöll då starkt önskvärdheten av att ytterligare fem tjänster tillförs civilbefälhavarorganisationen före utgången av försvarsbeslutsperioden 1982/83-1986/87. Nu liksom då förutsätter utskottet att den fortsatta utbyggnaden av civilbefälhavarkanslierna tas upp i budgetarbetet inför budgetåret 1986/87 utan att riksdagen uttalar sig i frågan. Vi betraktar det som självklart att regeringen i budgetförslaget beräknar medel för de återstående fem tjänsterna.